

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2019-2-041

(Devralma)

Karar Sayısı : 20-01/7-4

Karar Tarihi : 02.01.2020

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Birol KÜLE

Üyeler : Arslan NARİN (İkinci Başkan), Adem BİRCAN,
Şükran KODALAK, Ahmet ALGAN,
Hasan Hüseyin ÜNLÜ, Ayşe ERGEZEN

B. RAPORTÖRLER: Selin DURSUN, Selçuk YILMAZ, Şeyda EROL

C. BİLDİRİMDE

BULUNAN

: - United Technologies Corporation

Temsilcileri: Av. Gönenç GÜRKAYNAK, Öznur İNANILIR,

Av. Berfu AKGÜN, Av. Umay RONA

Yıldız Mah. Çitlenbik Sok. No:12 Beşiktaş/İstanbul

(1) **D. DOSYA KONUSU:** United Technologies Corporation'ın savunma ve uzay işlerinin Raytheon Company ile birleşmesine ve nihai olarak United Technologies Corporation'ın Raytheon Company'nin tek kontrolünü devralmasına izin verilmesi talebi.

(2) **E. DOSYA EVRELERİ:** Rekabet Kurumu kayıtlarına 19.11.2019 tarih ve 8093 sayılı ile giren, 16.12.2019 tarih ve 8758 sayılı yazı ile eksiklikleri tamamlanan bildirim üzerine düzenlenen 27.12.2019 tarih ve 2019-2-041/Öİ sayılı Devralma Ön İnceleme Raporu görüşülerek karara bağlanmıştır.

(3) **F. RAPORTÖR GÖRÜŞÜ:** İlgili raporda, bildirim konu işleme izin verilmesinde sakınca bulunmadığı ifade edilmiştir.

G. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

(4) Başvuruda; United Technologies Corporation'ın (UTC) Raytheon Company'nin (RAYTHEON) tek kontrolünü devralması işlemine izin verilmesi talep edilmektedir.

(5) Bildirim Formunda, (.....) beyan edilmiştir. Bu bağlamda, UTC'nin bildirilen işlem ile ilgili olan iş birimleri (i) uzay ürünleri üreten ve uçak üreticileri ile operatörleri için satış sonrası servis çözümleri sunan Collins Aerospace Systems ve (ii) ticari, askeri, ticari jet ve genel havacılık sektörlerinin yanı sıra filo yönetimi hizmetleri ve uçak motorları için satış sonrası bakım, onarım ve tadilat hizmetleri sunan Pratt & Whitney'den oluşmaktadır.

(6) Dosya konusu işlem, UTC'nin tamamına sahip olduğu birleşme iştiraki ile RAYTHEON'un birleşmesi olarak yapılandırılacaktır. Birleşme anlaşmasına göre; bu işlem sonrasında RAYTHEON varlığını sürdüren teşebbüs olacak ve UTC'nin tamamını kontrol ettiği birleşme iştirakinin tüzel kişiliği sona erecektir. İşlem neticesinde RAYTHEON'u kontrol edecek ve devralan sıfatıyla varlığını sürdürecektir olan UTC, Raytheon Technologies Corporation ismini alacaktır. Bahse konu işlem neticesinde UTC hissedarları %(.....), RAYTHEON hissedarları ise %(.....) oranında pay sahibi olacak ve RAYTHEON, UTC tarafından kontrol edilecektir. Dolayısıyla kontrolün el değiştirecek olması nedeniyle anılan işlem 2010/4 sayılı Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ'in 5.

maddesi çerçevesinde bir devralma işlemidir. Öte yandan ilgili tarafların cirolarının anılan Tebliğ'in 7. maddesinin birinci fıkrasında öngörülen eşikleri aşması nedeniyle, işlemin izne tabi olduğu görülmektedir.

- (7) Dosyadaki bilgilere göre, devralan konumundaki UTC, bina sistem kurulumları ile havacılık ve uzay endüstrisi için yüksek teknoloji ürünleri ve hizmetleri sağlayan çok uluslu bir şirkettir. UTC, Türkiye'de uzun menzilli görüntüleme sensörlerinin ve askeri GPS alıcılarının doğrudan satışını yapmaktadır¹. Türkiye cirosunu, kontrol ettiği iştirakleri ile Türkiye'ye yaptığı doğrudan satışları yoluyla elde etmiştir. UTC'nin Türkiye'de doğrudan ya da dolaylı olarak kontrol ettiği iştirakleri; uçak motoru bakım ve onarımı, savaş uçağı F-35'in motoru olan F135 motorlarının üretimi, çeşitli motor tiplerine ait geri nacelle sistemlerine (motor kaportaları), itki sistemine (*thrust reserver*) ilişkin tamir, bakım, onarım ve modifikasyon, havaalanı teknoloji sistemlerinin pazarlanması, havacılık sektöründe havadan sahaya veri bağlantı iletişim hizmetleri sağlanması alanlarında faaliyet göstermektedir.
- (8) Bildirim konusu işlemlerle hisseleri devredilen RAYTHEON temel olarak savunma, sivil yönetim ve siber güvenlik çözümleri alanlarında faaliyet göstermekte olup genellikle askeri ve sınırlı şekilde ticari müşterileri için güdümlü silah, sensör, elektronik aksam ve istihbarat sistemleri satışı gerçekleştirmektedir. RAYTHEON, Türkiye'de orta menzilli görüntüleme sensörlerinin ve bomba, mermi, roket ve füze gibi hassas güdümlü mühimmatların (HGM) doğrudan satışını gerçekleştirmektedir. RAYTHEON'un hâlihazırda Türkiye'de hiçbir iştiraki bulunmamakla birlikte üç şubesi vardır. İlgili şubeler; hava ve uzay uçuşları için piyasada satılan elektronik aksamaların üretimi, geliştirilmesi, satışı, bakımı ve işletilmesi ile bilgisayar yazılım danışmanlığı ve program üretim ve temini alanlarında faaliyet göstermektedir.
- (9) Bildirim Formunda ve cevabi yazıda sunulan bilgilerin incelenmesinden, RAYTHEON ve UTC'nin faaliyetlerinin küresel düzeyde; askeri hava telsizleri, askeri GPS alıcıları, uzun menzilli görüntüleme sensörleri, uzaya uygun sensör yükleri ve uzay teleskopları ürünleri bazında yatay olarak, HGM ürünlerine girdi teşkil eden çalıştırma sistemleri, atalet ölçüm ünitesi, GPS alıcıları ve itme sistemleri kapsamında dikey olarak örtüştüğü anlaşılmaktadır.
- (10) Türkiye'de ise daha önce belirtildiği üzere bildirim konu işlem taraflarından RAYTHEON orta menzilli görüntüleme sensörü ve HGM; UTC ise uzun menzilli görüntüleme sensörü ve askeri GPS alıcısı satışı alanında faaliyet göstermektedir.
- (11) Dosya kapsamında öncelikle görüntüleme sensörleri bakımından yatay bir örtüşmenin olup olmadığı hususunun açıklanması gerekmektedir. Bildirim Formunda ifade edildiği üzere; görüntüleme sensörleri genel olarak insanlı ve insansız hava araçlarınınca (İHA) yürütülen gözetim, keşif ve hedefleme görevlerini destekleyen sistemler olup askeri kuvvetler ve kolluk kuvvetleri personeli ile başka devlet ve sanayi operatörlerince kullanılan bazı teçhizatların sanal gözü olarak hizmet vermekte, cisimleri tanımlama ve takip etme, tehlike analizi yapma, niyet değerlendirme ve bazı durumlarda hassas güdümlü mühimmatların lazerli hedef tayin etmesi olanaklarını sağlamaktadır. Görüntüleme sensörleri menzillerine göre kısa, orta ve uzun menzilli olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır.
- (12) Dosyadaki bilgilere göre, uzun-orta-kısa menzilli sensörler, kullanım alanı, boyut, ağırlık, kullanıldıkları platformlar, irtifa miktarı ve fiyat bakımından birbirinden farklılaşmaktadır. Örneğin kullanım alanlarına göre bakıldığında; uzun menzilli

¹ Bildirim Formunda ifade edildiği üzere; (.....).

sensörler yüksek irtifa hava aracı platformlarında genişçe bir alanda yüksek kalitede hareketsiz görüntü formatında istihbarat toplamak için kullanılırken; orta menzilli sensörler daha alçak irtifalarda düşman hedeflerini bulmak, takip etmek ve yok etmek için kullanılmaktadır. Kullanıldıkları platformlara göre bakıldığında ise; yalnızca yüksek irtifada uçabilen hava araçları uzun menzilli sensörlerin yeteneklerinden etkin bir şekilde faydalanabilmekteyken, bu araçlarda daha kısa menzilli sensörlerin kullanılması yüksek irtifalarda anlamlı istihbarat verisi elde edilmesini engellemektedir. Yakın mesafeli görevler için kullanılan küçük helikopterler ve İHA'lar ise boyut ve kilo bakımından orta ve/veya uzun menzilli sensörleri taşımak için elverişsizdir. Konuyla ilgili olarak Aselsan Elektronik San. ve Tic. A.Ş. tarafından (.....) beyan edilmiştir².

- (13) Bu bilgiler kapsamında sensörlerin hangi amaçla ve hangi platformda kullanılacaksa ona göre talep edildiği, dolayısıyla görüntüleme sensörlerinin arasında talep ikamesinin bulunmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla UTC'nin Türkiye'de uzun menzilli görüntüleme sensörü, RAYTHEON'un ise orta menzilli görüntüleme sensörü satışı alanında faaliyette bulunduğu göz önüne alındığında, bildirim konusu işlem kapsamında Türkiye'de yatay seviyede bir örtüşmenin bulunmadığı değerlendirilmektedir.
- (14) Bildirime konu işlem taraflarından RAYTHEON HGM, UTC ise HGM'lere entegre edilen çalıştırma sistemleri, atalet ölçüm ünitesi, GPS alıcısı ve itme sistemleri gibi ürünler üretmektedir. Bildirim Formunda RAYTHEON'un Türkiye'de HGM üretimi yapmadığı, UTC'nin de HGM'nin hiçbir bileşenini Türkiye'de üretmediği, UTC'nin Türkiye'de satışını gerçekleştirdiği askeri GPS alıcılarının HGM'ye entegre edilmesinin üretim aşamasında Amerika Birleşik Devletleri'nde gerçekleştiği dolayısıyla UTC ile RAYTHEON arasında Türkiye'de herhangi bir girdi-çıkı ilişkisinin bulunmadığı ve dikey bir örtüşme olmadığı belirtilmiştir. Ancak Bildirim Formunda sunulan bilgilerden anlaşıldığı üzere, askeri GPS alıcıları HGM'lerin üretiminde kullanılan bir girdi niteliğindedir. Devre konu RAYTHEON'un Türkiye'de HGM ürünleri satışı alanında, devralan UTC'nin de askeri GPS alıcıları satışı alanında faaliyet gösterdiği dikkate alındığında taraflar arasında dikey bir ilişki söz konusudur. Dolayısıyla dosya özelinde kesin bir ilgili ürün pazarı tanımı yapılmaksızın "askeri GPS alıcıları" ve "hassas güdümlü mühimmatlar" pazarları işlemde etkilenen pazarlar olarak ele alınmıştır. Aşağıda işlem taraflarının bu pazarlardaki payları ile rakiplerinin HGM pazarındaki paylarına yer verilmiştir.

Tablo 1: İşlem Taraflarının Etkilenen Pazarlardaki Payları (%)

Etkilenen Pazar	Coğrafi Pazar	(Yatay /Dikey)	Pazar Payı (2017)			Pazar Payı (2018)		
			UTC	Raytheon	Toplam	UTC	Raytheon	Toplam
HGM	Türkiye	Dikey	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Askeri GPS Alıcısı	Türkiye	Dikey	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

Kaynak: Cevabi Yazı

² (.....).

Tablo 2: HGM Pazarındaki Rakiplerin Pazar Payları (%)

Etkilenen Pazar	Rakip Teşebbüsler	Pazar Payı (2018)
HGM	Aselsan Military Electronics Industries, Inc.	(.....)
	Almaz Central Design Bureau	(.....)
	Roketsan Roket Sanayii ve Ticaret A.Ş.	(.....)
	Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu	(.....)
	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu	(.....)
Kaynak: Cevabi Yazı		

- (15) Teşebbüslerin pazar verilerinin yer aldığı Tablo 1'in incelenmesinden, 2018 yılı bazında devre konu RAYTHEON'un HGM pazarında %(.....); devralan UTC'nin askeri GPS alıcısı pazarında %(.....)³ düzeyinde pazar payına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Tablo 2'den ise HGM pazarında Türkiye'de faaliyet gösteren %5'ten fazla pazar payına sahip rakiplerin mevcut olduğu görülmektedir. Askeri GPS alıcısı pazarına ilişkin olarak ise cevabi yazıda, birçok rakip firmanın mevcut olduğu anlaşılmaktadır⁴.
- (16) İlgili işlem sonucu küresel ölçekte faaliyet gösteren iki savunma sanayi şirketi bir araya gelecektir. Savunma sanayi sektörü kara, deniz, hava ve uzayda kullanılmak üzere tasarlanmış askeri silah ve sistemlerin üretimi, satışı ve satış sonrası hizmetlerini kapsamaktadır. Sektör, çok sayıda büyük rakibin bulunması, endüstrinin teknolojik gelişmelere, inovasyona, Ar-Ge'ye duyarlı olması, talep tarafında genellikle alıcı ülkelerin savunma güçlerinin bulunmasına bağlı olarak alıcı gücünün yüksek olması sebepleriyle rekabetçi yapıya sahiptir. Öte yandan alıcıların ilgili ülkelerdeki kamu otoriteleri olması ve söz konusu alımları büyük çoğunlukla ihale yöntemiyle yapmaları, ilgili pazarda geniş ölçüde "ihale pazarı" kriterlerini geçerli hale getirmekte; ihale aşamasındaki rekabet önem kazanmakta ve pazar payları genel itibarıyla bu kapsamda şekillenmekte; yıllar itibarıyla ciddi farklılıklar gösterebilmektedir⁵.
- (17) Rekabet Kurulunun benzer nitelikli önceki kararlarında⁶; savunma sanayi ürünlerinin tek alıcısının Milli Savunma Bakanlığı, kısmen de İçişleri Bakanlığı olduğunun görüldüğü, Milli Savunma Bakanlığının ihtiyaç ve taleplerinin yıldan yıla ve güncel ekonomik ve siyasi gelişmelere göre değişiklik gösterdiği, ilgili ürünlerin tedarikinin Bakanlık tarafından yapılan ihaleler ile gerçekleştirildiği, herhangi bir ürünle ilgili ihaleyi kazanan bir firmanın anılan ihale ile ilgili tedarikin sürdüğü yıllarda yüksek bir pazar payına sahip olduğu, ancak sonraki yıllarda pazar payının sıfırlanabildiği, savunma sanayinin tüm bu özelliklerinin ürün pazarında kalıcı pazar gücünün oluşumunu ve kullanılmasını imkânsız hale getirdiği belirtilmiştir. Anılan kararlarda, savunma sanayi sektörüne ilişkin farklı ilgili ürün pazarlarında teşebbüslerin yüksek pazar paylarına sahip olmalarının genellikle bu sektörün yapısından kaynaklandığı, yüksek pazar paylarının geçici olduğu ve pazarda yaşanan rekabetin yoğunluğuna ilişkin bir bilgi vermediği ifade edilmiştir.
- (18) Bu kapsamda, işlem taraflarının pazar payları, etkilenen pazarlardaki rakip teşebbüslerin mevcudiyeti ve savunma sanayi sektörünün yapısı göz önünde bulundurulduğunda işlem sonucunda rekabeti kısıtlayıcı bir yoğunlaşma meydana gelmeyeceği, dolayısıyla bildirim konu işlem ile 4054 sayılı Kanun'un 7. maddesi kapsamında herhangi bir pazarda hâkim durum yaratılmasının veya mevcut hâkim

³ (.....).

⁴ (.....).

⁵ 20.06.2019 tarihli ve 19-22/327-145 sayılı karar.

⁶ Bkz. 05.05.2005 tarihli, 05-30/379-93 sayılı ve 18.08.2016 tarihli, 16-28/481-215 sayılı kararlar.

durumun güçlendirilmesinin ve böylece rekabetin önemli ölçüde azaltılmasının söz konusu olmayacağı kanaatine varılmıştır.

H. SONUÇ

- (19) Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre; Bildirim konusu işlemin 4054 sayılı Kanun'un 7. maddesi ve bu maddeye dayanılarak çıkarılan 2010/4 sayılı Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ kapsamında izne tabi olduğuna; işlem sonucunda aynı Kanun maddesinde yasaklanan nitelikte hakim durum yaratılmasının veya mevcut hakim durumun güçlendirilmesinin ve böylece rekabetin önemli ölçüde azaltılmasının söz konusu olmaması nedeniyle işleme izin verilmesine, gerekçeli kararın tebliğinden itibaren 60 gün içinde Ankara İdare Mahkemelerinde yargı yolu açık olmak üzere, OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.